

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΕΘΝ. ΣΧΟΛΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Ειδικά θέματα ανάπτυξης Δημόσιας Οικονομικής

Τα Πανεπιστημιακά Φροντιστήρια «ΚΟΛΛΙΝΤΖΑ» παραθέτουν ειδικά θέματα ανάπτυξης, τα οποία αντλούνται από την τράπεζα των δεκάδων προσομοιωτικών εφαρμογών τους.

Συντάκτης: Παπαδόπουλος Θεοχάρης, Οικονομολόγος, MSc, PhD Candidate

ΘΕΜΑ: Διαφορές εσωτερικού - εξωτερικού δανεισμού. Η διαχρονική κατανομή του βάρους από το δημόσιο δανεισμό.

Πέραν της προφανούς διαφοράς μεταξύ των παραπάνω δύο ειδών υπάρχουν κάποιες ακόμα σημαντικές διαφορές:

1) Ο εσωτερικός δανεισμός δεν αυξάνει τους συνολικούς πόρους της οικονομίας, ενώ ο εξωτερικός τους αυξάνει. Πράγματι, όταν οι δημόσιοι φορείς δανείζονται από το εσωτερικό της χώρας, χρησιμοποιούν πόρους που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας (αν φυσικά υπήρχε επαρκής ενεργός ζήτηση). Αντίθετα, όταν οι δημόσιοι φορείς δανείζονται από το εξωτερικό, δεν χρησιμοποιούν τους πόρους που είναι διαθέσιμοι στην οικονομία, αλλά νέους, που προέρχονται από ξένες εξωτερικές πηγές, αυξάνοντα έτσι το σύνολο των διαθέσιμων πόρων.

II) Ο εσωτερικός δανεισμός μειώνει την αγοραστική δύναμη και επηρεάζει αρνητικά την ενεργό ζήτηση, ενώ ο εξωτερικός δανεισμός δεν ασκεί καμία επίδραση στην ενεργό ζήτηση της οικονομίας. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, η κάλυψη των δημοσίων δαπανών με εξωτερικό δανεισμό αυξάνει τελικά περισσότερο την ενεργό ζήτηση απ' ό,τι την αυξάνει η χρηματοδότηση με εσωτερικό δανεισμό.

III) Ο εξωτερικός δανεισμός ασκεί συναλλαγματικές επιδράσεις στην οικονομία, ενώ ο εσωτερικός όχι. Έτσι, ο εξωτερικός δανεισμός συνεπάγεται βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών στην περίοδο κατά την οποία συνάπτεται το δάνειο, αλλά συνεπάγεται συναλλαγματική επιβάρυνση της οικονομίας κατά την εξόφληση του δανείου, καθώς το δημόσιο θα πρέπει να χρησιμοποιήσει ένα μέρος των διαθέσιμων συναλλαγματικών πόρων για την εξυπηρέτηση του δανείου αυτού. Βέβαια, όταν ο εξωτερικός δανεισμός χρησιμοποιείται για τη χρηματοδότηση παραγωγικών επενδύσεων συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας και, μεταξύ άλλων, στην αύξηση των εξαγωγών και την υποκατάσταση των εισαγωγών. Επομένως, η επιβάρυνση του ισοζυγίου πληρωμών από τα τοκοχρεολύσια για την εξυπηρέτηση του δανείου ενδέχεται να καλύπτεται από αυτή την αύξηση των εξαγωγών ή υποκατάσταση των εισαγωγών, με συνέπεια να μην υπάρχει πραγματική συναλλαγματική επιβάρυνση της οικονομίας, ή αν υπάρχει να είναι σχετικά περιορισμένη σε μέγεθος.

IV) Με τον εσωτερικό δανεισμό οι δημόσιοι φορείς χρησιμοποιούν κεφάλαια που ανήκουν σε κατοίκους της χώρας και επομένως οι τόκοι που πληρώνουν περιέρχονται σε κατοίκους της ίδιας της χώρας. Αντίθετα, όταν ο δανεισμός είναι εξωτερικός, οι τόκοι περνούν σε κατοίκους ξένων χωρών. Κατά συνέπεια, οι δύο αυτές μορφές δανεισμού έχουν διαφορετική επίδραση στη διανομή του εισοδήματος.

Ένα θέμα που απασχολεί τους μελετητές της δημόσιας οικονομικής είναι το κατά πόσον ο δημόσιος δανεισμός επιβαρύνει το κοινωνικό σύνολο της περιόδου κατά την οποία αφαιρούνται οι παραγωγικοί πόροι, δηλαδή της περιόδου σύναψης του δανείου, ή αν το βάρος αυτό μεταβιβάζεται σε μελλοντικές περιόδους, στις περιόδους δηλαδή που το κοινωνικό σύνολο καλείται να πληρώσει φόρους για την αποπληρωμή του δανείου.

Κατά μία άποψη, το βάρος του δημόσιου δανεισμού φέρει το κοινωνικό σύνολο της περιόδου κατά την οποία συνάπτεται το δάνειο, καθώς με το δανεισμό το δημόσιο αφαιρεί πόρους

από το κοινωνικό σύνολο στην περίοδο κατά την οποία γίνεται το δάνειο και επομένως επιβαρύνεται το κοινωνικό σύνολο της περιόδου εκείνης που στερείται τους πόρους αυτούς.

Αντίθετα, σύμφωνα με μια άλλη άποψη,¹ ο δημόσιος δανεισμός δεν επιβαρύνει το κοινωνικό σύνολο της περιόδου στην οποία γίνεται ο δανεισμός, αλλά το βάρος μεταβιβάζεται στις επόμενες περιόδους. Αυτό συμβαίνει γιατί το κοινωνικό σύνολο στις επόμενες περιόδους θα κληθεί να πληρώσει τους φόρους για την εξόφληση του χρέους και επομένως τα άτομα αυτά θα επιβαρυνθούν με το δανεισμό. Αντίθετα το κοινωνικό σύνολο της περιόδου σύναψης του δανείου δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι επιβαρύνεται καθώς τα άτομα της περιόδου εκείνης πρόσφεραν εκούσια τα χρήματά τους στο δημόσιο και σε αντάλλαγμα έλαβαν τόκο.

Η παραπάνω διαφορά απόψεων οφείλεται κυρίως σε διαφορά ορισμού του βάρους, ο οποίος χρησιμοποιείται σε καθεμιά από τις δύο περιπτώσεις. Έτσι, ενώ οι υποστηρικτές της πρώτης άποψης αναφέρονται στο πραγματικό βάρος που προκύπτει από το δανεισμό, δηλαδή στο βάρος που δημιουργείται από την αφαίρεση πόρων και τη χρησιμοποίησή τους στο δημόσιο τομέα, οι υποστηρικτές της δεύτερης άποψης αναφέρονται στο χρηματικό βάρος που επωμίζονται τα διάφορα άτομα, με την πληρωμή των φόρων για την εξόφληση των δανείων.

Σχετικά εξάλλου με το αν το βάρος αυτό το φέρουν οι πολίτες της περιόδου κατά την οποία γίνεται ο δανεισμός ή μεταβιβάζεται στους πολίτες της περιόδου που θα πληρωθούν οι φόροι για την εξόφληση του δανείου, αυτό τελικά εξαρτάται από το αν οι πόροι που αφαιρούνται με το δανεισμό χρησιμοποιούνται από το δημόσιο για την παραγωγή κεφαλαιουχικών ή καταναλωτικών αγαθών. Στην πρώτη περίπτωση το βάρος από το δημόσιο δανεισμό φέρουν οι πολίτες της περιόδου που γίνεται το δάνειο γιατί με το δανεισμό περιορίζεται η κατανάλωσή τους, επομένως και η ευημερία τους. Αντίθετα, στη δεύτερη περίπτωση, το βάρος φέρουν οι πολίτες στο μέλλον γιατί αυτοί κληρονομούν μικρότερο κεφάλαιο, μικρότερο εισόδημα και έχουν επομένως μικρότερη ευημερία από εκείνη που θα απολάμβαναν αν δε γινόταν ο δανεισμός και δεν περιορίζονταν έτσι οι επενδύσεις.²

Αξίζει να παρατηρήσουμε, ότι ανάλογη ανάλυση μπορεί να γίνει και για τη φορολογία. Αν οι φόροι περιορίζουν την κατανάλωση, τότε το βάρος πέφτει στην παρούσα γενιά, η οποία έχει μικρότερη κατανάλωση και επομένως χαμηλότερο επίπεδο ευημερίας. Αντίθετα αν οι φό-

ροι περιορίζουν τις επενδύσεις, το βάρος μεταβιβάζεται μερικά και στις μελλοντικές γενιές, οι οποίες κληρονομούν μικρότερη ποσότητα κεφαλαίου και θα έχουν επομένως τη δυνατότητα να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους σε μικρότερο βαθμό.

Έτσι, η διαφορά φορολογίας και δημόσιου δανεισμού όσον αφορά στη διαχρονική κατανομή του κόστους που προκαλείται από την αφαίρεση πόρων από το δημόσιο πρέπει να αναζητηθεί στο αν υπάρχει διαφορά στις επιδράσεις που ασκεί κάθε πηγή χρηματοδότησης πάνω στην κατανάλωση και τις αποταμιεύσεις. Και εδώ όντως υπάρχει διαφορά, καθώς η φορολογία, έχουσα αναγκαστικό χαρακτήρα, βαρύνει περισσότερο την κατανάλωση, ενώ ο δανεισμός δεν διαθέτει το στοιχείο του καταναγκασμού και συνήθως οι πόροι που δίνονται στο δημόσιο με το δανεισμό προέρχονται από αποταμιεύσεις. Κατά συνέπεια, ο δανεισμός περιορίζει κυρίως τις αποταμιεύσεις, χωρίς όμως να αποκλείονται και οι αρνητικές επιδράσεις στην κατανάλωση. Γι' αυτό μπορούμε να πούμε ότι η φορολογία επιβαρύνει κυρίως την παρούσα γενιά, ενώ ο δανεισμός επιβαρύνει περισσότερο τις μελλοντικές γενιές.

Υποσημειώσεις:

¹ Κύριος φορέας της άποψης αυτής είναι ο καθηγητής J. Buchanan.

² Στην Ελλάδα, η υπερχρέωση της χώρας, πραγματοποιήθηκε κυρίως όχι για την πραγματοποίηση παραγωγικών επενδύσεων, αλλά για την κάλυψη δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού, δηλαδή για την κάλυψη καταναλωτικών δαπανών. Μεταβιβάστηκαν έτσι στο μέλλον υποχρεώσεις χωρίς να έχει δημιουργηθεί αντίστοιχο παραγωγικό κεφάλαιο. Η σοβαρότητα, λοιπόν του προβλήματος του δημόσιου χρέους για την Ελλάδα, έγκειται όχι μόνο στο μέγεθός του αλλά και στο γεγονός ότι στο μεγαλύτερο μέρος τους αντιπροσωπεύει χρέος που δημιουργήθηκε για την κάλυψη καταναλωτικών και όχι παραγωγικών δαπανών του κράτους.